

Avmakt og frustrasjon blant helsearbeidere

Addis Ababa Fistula Hospital

Barneekteskap er vanlig i Etiopia, og tidlig ekteskap øker farene for skader på unge kvinner under fødsel. Spesielt er risikoen for utvikling av vesiko- eller rektovaginale fistler stor. Mange kvinner med slike skader er unge og har vært gjennom dødfødsler og fått store problemer med at de kontinuerlig lekker urin, noe som fører til sosial isolasjon. Noen får bekkenskader og problemer med å gå. Det antas at det årlig oppstår 80 nye slike skader per 100 000 fødsler i Etiopia. Forekomsten kan være like høy i andre fattige land.

I over 30 år har man behandlet slike fødselsskader ved Addis Ababa Fistula Hospital. Sykehuset har i dag over 70 senger, og 1 200 pasienter blir operert hvert år. Legene ved sykehuset har utviklet og tilpasset de kirurgiske teknikkene til et lavkostnadsland (1). Resultatene fra operasjonene er gode. 95 % av pasientene kan regne med å bli helbredet. Sykehuset har også utviklet et godt omsorgstilbud til pasientene, og tidligere pasienter deltar aktivt i omsorgsarbeidet.

I Etiopia, med over 70 millioner mennesker, er det under oppføring fem nye enheter for å forhindre og behandle fødselsskader. Formålet med det desentraliserte arbeidet er todelt: å forebygge fremtidige fødselsskader og å behandle pasienter.

Bernt Lindtjorn

bernt.lindtjorn@cih.uib.no
Senter for internasjonal helse
Universitetet i Bergen

Litteratur

1. Cron J. Lessons from the developing world: obstructed labor and the vesico-vaginal fistula. *Med Gen Med* 2003; 5, nr. 3: 24.

De fleste nyhetene fra Midtøsten det siste året har vært dystre. Hvordan opplever helsearbeidere og befolkningen der situasjonen? Ser de noen snarlig løsning eller er det avmakt og frustrasjon som dominerer?

For et år siden var vi i Israel og Palestina for å se på hvordan konflikten påvirker helsearbeidernes mentale tilstand (1).

I mars 2004 var vi der på ny i samme ærend. Denne gangen gikk turen først til Vestbredden og deretter til Gazastripen. Vi var to medisinstudenter som reiste sammen med et fagteam fra Universitetet i Tromsø for å lære om psykososialt støttearbeid i organisasjonen Palestinsk Røde Halvmåne, PRCS. Fagteamet bestod av en psykiater, en psykolog og en klinisk sosialarbeider.

Kunst som terapi

På et møte med psykologer og sosialarbeidere fra Betlehem og Hebron holdt psykologen et foredrag om kunstterapi, dvs. om hvordan man kan bruke tegning for å få pasienten til å uttrykke, tolke og bearbeide egne følelser. Under foredragene ble deltakerne satt til å tegne sine følelser. En av deltakerne fra Hebron tegnet først et vakkert landskap. Deretter tegnet hun svarte ruter over, slik at landskapet ble rammet inn i piggråd. I hennes tolking representerte det opprinnelige landskapet en utopi, en drøm om hvordan livet kunne vært. Piggråden representerte virkeligheten. Hun fortalte at hun følte seg som et dyr sperret inne i en zoologisk hage.

Med denne opplevelsen friskt i minne reiste vi til Hebron for å besøke familien til en av medarbeiderne i Palestinsk Røde Halvmåne. Landskapet rundt Hebron er grønt og frodig, men lite tilgjengelig for palestinere fordi Hebron, som alle byer i Palestina, er omringet av veisperringer. Palestinerne er som i fengsel. Hebron har ca. 120 000 innbyggere, og midt i sentrum bor det noen hundre israelske nybyggere. En del av disse nybyggerne bor i andre og tredje etasje i hus i gamlebyen. Når man går innover mot sentrum, er det som reisen i *Mørkets hjerte*, boken som filmen *Apocalypse nå* bygger på. Man føler at man kommer nærmere og nærmere galskapen. Alle butikker er stengt. Bortsett fra israelske soldater er det nesten ingen mennesker ute. I gamlebyen har palestinere satt opp et nett over gatene for

å skjerme seg mot søppel, matrester og steiner som kastes ned fra nybyggerne i de øvrige etasjene.

I Hebron har det i lang tid vært permanent portforbud etter klokken seks, da får ingen – ikke engang ambulanser – være ute. Vi observerte selv en nybygger som skulle ut for å kjøre bil; da ble plutselig alle gater stengt. Unger og foreldre måtte vente på hver sin side av gaten. Det var mye frustrasjonen og sinne blant palestinerne. 16–17 år gamle israelske soldater med skarpe våpen var satt til å kontrollere situasjonen. Vi opplevde det som meget skremmende.

En ni meter høy mur

Det viktigste som har skjedd i Midtøsten i løpet av det siste året er nok muren som bygges på Vestbredden. Muren strekker seg over et enormt område og er opptil ni meter høy. Muren er ikke helt ferdig, men der hvor den ennå ikke er påbegynt, er det mange steder elektriske gjerder med vollgraver og piggråd. Med jevne mellomrom er det høye kontrolltårn, hvor man så vidt kan skimte soldatenes gevær stikke ut fra de små gluggene.

Vi traff på muren mange steder. Overalt vakte muren sinne og frustrasjon hos helsepersonell og alle som blir rammet av den. Byene som omslutes av muren likner mer

og mer på gettoer. Vi besøkte blant annet området Salfit med omtrent 60 000 innbyggere. Med muren mister dette området nesten 70 % av sitt areal: muren snirkler seg inn fra 1967-grensen for å ta med bosetningen Ariel på «israelsk» side. Salfit vil i stor grad bli låst inne i sikkerhetssoner og veisperringer. Innbyggerne bygger nå sykehus fordi deres ambulanser ikke lenger kan regne med å nå frem til nabobyene. I mange palestinske byer skjer det samme: Man prøver å bygge ut slik at man er mest mulig selvforsynt med helsetjenester. Man tør ikke lenger stole på at ambulansene når frem til nabobyen, som kanskje er bare ti kilometer unna.

Nede i dalen i Salfit er det en stor og flommende elv. Åpne elver er meget sjeldent i denne delen av verden. Elven har en merkelig lukt. Det viste seg at «elven» er kloakken fra bosetningen Ariel med om lag 60 000 innbyggere. Denne bosetningen slipper kloakk urensset ned i dalen til palestinerne. Man kan jo bare forestille seg hvilke helsemessige konsekvenser dette har.

Rundt den palestinske byen Qalqilia med omtrent 40 000 innbyggere er muren ferdig og omringer byen totalt. På den lokale barneskolen, som ligger helt inntil muren, får vi høre om en jente som stadig fikk anfall av panikkangst, kvalningsfølelser og hjertebank. Hun hadde aldri hatt noe slikt tidligere, og hun bad sine foreldre innstendig om å få bytte skole. Foreldrene og lærerne lurte på hva årsaken var. Etter hvert kom det frem at jenta satt ved vinduet ut mot muren og så rett på en av portene. Portene går delvis under den ni meter høye betongmuren, og inn og ut av porten er det en stadig strøm av israelske militærkjøretøyer. Dette hadde fremprovosert anfallene. Historien er ikke den mest dramatiske, men

illustrerer godt de følelsene som brer seg blant palestinerne.

Gaza – verdens største fengsel

Vi avsluttet turen i Gaza. Det var mye usikkerhet om vi i det hele tatt ville få tillatelse til å besøke området. I løpet av det siste året siden vårt forrige besøk (1) var Gaza blitt enda mer lukket og isolert. Man må søke den israelske hæren via den norske ambassaden om tillatelse til å reise inn dit. Israel kontrollerer grensene mellom Gaza og Israel i nord og mot Egypt i sør. Flystripen på den nye flyplassen er fullstendig ødelagt av israelerne.

På Røde Halvmåne-sykehuset i Gaza by møtte vi en av kirurgene. Han hadde for en tid tilbake invitert noen kirurger fra Kypros og hadde laget en plan for hvilke kirurgiske operasjoner de skulle utføre på palestinske pasienter. Alle kirurgene hadde søkt om tillatelse til å komme til Gaza via sin ambassade. Etter 12 timer på grensen ble de nektet å komme inn, og alle planer måtte avlyses. Pasientene måtte skuffet reise hjem igjen til en uviss skjebne. Få kan reise ut for å få utført inngrep. Kirurgen fortalte at han føler seg svært stresset av å jobbe under slike betingelser. Han har ikke hatt ferie på flere år og følte at han var blitt mye mer aggressiv enn før.

Gaza er omtrent 40 × 10 km stort. Her bor det omtrent 1,2 millioner palestinere og 6 000 israelere. Israelere legger beslag på om lag 60 % av landområdet og deler Gaza inn i fire deler. Svært mange palestinere har de siste årene ikke fått fornyet sine identitetspapirer og kan derfor ikke reise ut av sin del fordi de er redd for å bli stoppet ved veisperringer. Dermed er de i praksis innelukket i et område som er omtrent 10 × 10 km stort. De fleste av dem er svært kontaktsøkende når de møter utlendinger.

I Rafah på grensen til Egypt hadde det vært sammenstøt nesten daglig. En svært stor andel av husene, også skoler og barnehager, er revet eller bombet. På ambulansstasjonen var humøret høyt og tonen fleipete, men personalet følte seg glemte av omverdenen. Nesten alle bilene hadde kulehull, og ambulanspersonellet hadde store problemer med å nå frem til de skadede når det var sammenstøt.

Avmakten brer seg

Etter vårt forrige besøk i Palestina kom vi hjem med en følelse av håp. Vi hadde snakket mye med mange israelere og palestinere som hadde et håp om en bedre fremtid. Denne gangen var vi tunge til sinns. Frustrasjon og avmakt preget ambulanspersonell og andre helsearbeidere vi snakket med. Palestinerne har ikke bevegelsesfrihet. Muren er et synlig symbol på frihetsberøvelsen. De som ser et håp, blir stadig færre. Samfunnet radikaliseres. Hverdagen går sin gang, i stor grad pga. et omfattende nettverk i storfamilier. Fattigdommen vokser. Folket kan overleve fattigdommen, men kan de leve uten håp om en bedre fremtid?

Silje Andreassen

Eirik Kjus Aahlin

aahlin@student.uit.no

Universitetet i Tromsø
9037 Tromsø

Litteratur

1. Aahlin EK, Andreassen S. Å trygge en befolkning på bekostning av egen trygghet. Tidsskr Nor Lægeforen 2003; 123: 1892–3.

I løpet av det siste året har frustrasjon og avmakt spredt seg blant helsearbeidere i Palestina. Bevegelsesfriheten er begrenset av den ni meter høye muren som bygges på Vestbredden. Begge foto Eirik Kjus Aahlin